

GODIŠNJI IZVJEŠTAJ 2019.

Centar za pružanje pravne pomoći (ALAC)
Transparency International u BiH

SAŽETAK:

Centar za pružanje pravne pomoći u borbi protiv korupcije (Centar) Transparency International u BiH (TI BiH) postoji već više od 15 godina kao centar koji pruža pravnu podršku građanima koji su suočeni sa korupcijom u svom neposrednom okruženju. Centar daje praktične savjete i upute podnosiocima prijava, sastavlja svakovrsne podneske (žalbe, tužbe, zahtjeve, itd.), te u ime TI BiH pokreće predmete koje sam istražuje.

Građani su u 2019. godini **1192** puta pozvali besplatnu pravnu liniju za prijavu korupcije na broj **0800 55555**, a TI BiH je postupao u **173** nova predmeta.

TI BiH je podnio **7** krivičnih prijava protiv službenih i drugih lica zbog sumnji da su počinili krivična djela u vezi sa korupcijom, a zbog nemogućnosti pristupa informacijama od javnog značaja podneseno je čak **15** tužbi protiv različitih institucija. Istovremeno, TI BiH je u svoju korist dobio čak **19** presuda u upravnim sporovima koji su pokretani tokom ranijih godina zbog kršenja Zakona o slobodi pristupa informacijama. TI BiH je uputio preko **300** dopisa nadležnim institucijama postupajući u mnogobrojnim predmetima, a građanima je **130** puta dostavljen odgovor u formi pravnog mišljenja/savjeta.

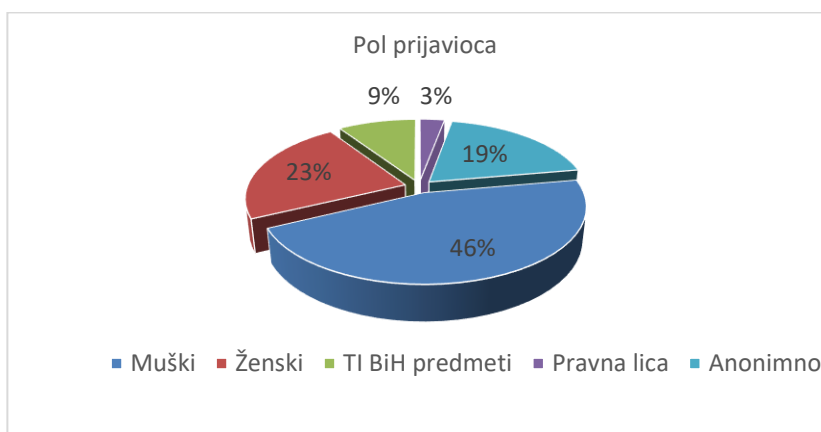
Ako se posmatraju statistički podaci iz prošle godine i sadržaj opisanih predmeta, izdvajaju se sljedeći trendovi:

- Više od pola prijava na korupciju i druge nepravilnosti odnose se na dva sektora: **državna uprava i pravosuđe**.
- u strukturi prijavitelaca dominiraju prijavioci u statusu **žrtve** (46.8%), a zatim slijede **svjedoci** (38.1%). U odnosu na prošlu godinu prepolovljen je broj **zviždača** (sa 20 na 10)¹, ili lica koji prijavljuju korupciju u vezi sa svojim neposrednim radnim okruženjem. Zakonodavni okvir, ali i pružena zaštita institucija, očigledno i dalje nisu dovoljno stimulativni da privuku veći broj lica da podnose prijave kao uzbunjavači. Zakon koji štiti prijaviocima korupcije još nije donijet u Federaciji BiH.
- Prijave su raznovrsnije nego ranijih godina, a građani su češće isticali svoje sumnje u postojanje sukoba interesa nosilaca funkcija. Posebno zabrinjava to što su prijavioci koji su se žalili na sektor pravosuđa uglavnom lica koja su duboko viktimizirana, koja su već iskoristila sva pravna sredstva, i kojima je pristup pravdi otežan.
- Novina u odnosu na ranije godine je i to što je povećan broj prijava koje su podnosile neformalne grupe građana, više lica zajedno ili udruženja građana, pa je broj lica po čijim je prijavama postupano veći od ukupnog broja registrovanih predmeta.
- Posebno zabrinjava što se određeni broj predmeta odnosi na pojave flagrantnih kršenja osnovnih ljudskih prava i sloboda, kao što je pravo na slobodu kretanja. Izdvaja se slučaj grupe Pravda za Davida gdje se pojavljuju sumnje na korupciju u najvišim policijskim strukturama.

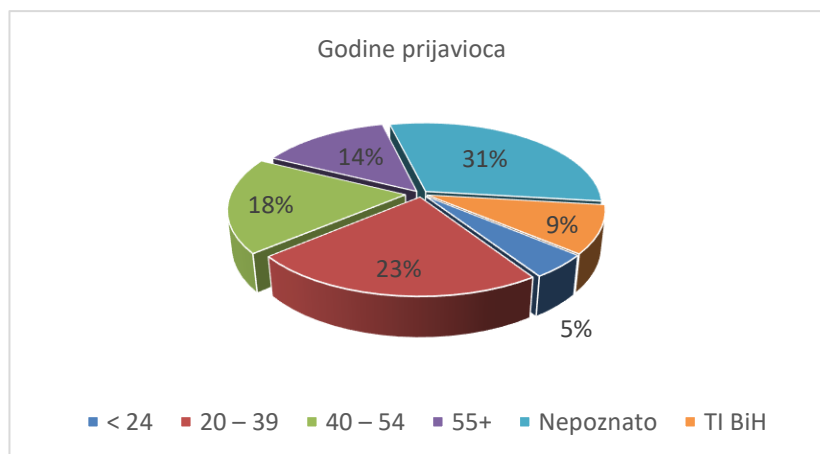
¹ Napomena: TI BiH prepoznaje zviždače po međunarodno prihvaćenoj definiciji TI kao globalnog pokreta, a ne na osnovu neke od pozitivnih zakonskih definicija. Definicija TI: <https://www.transparency.org/glossary/term/whistleblowing>

STATISTIČKI POKAZATELJI

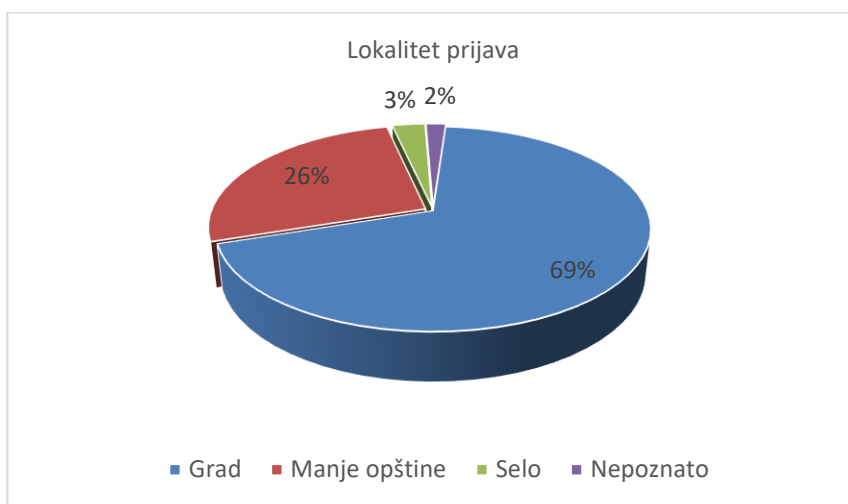
Pol prijavioca	
Muški	78 (44%)
Ženski	39 (23%)
TI BiH slučaj	16 (9%)
Pravna lica	5 (3%)
Anonimno	33 (19%)
Ukupno	173

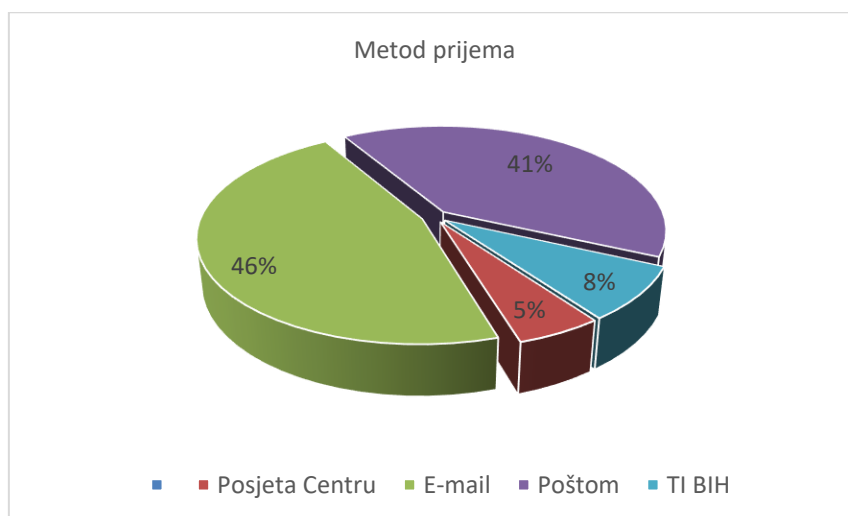
Godine prijavioca	
< 24	8 (5%)
20 – 39	40 (23%)
40 – 54	32 (19%)
+ 55	24 (14%)
Nepoznat	53 (31%)
TI BiH	16 (8%)
Ukupno	173

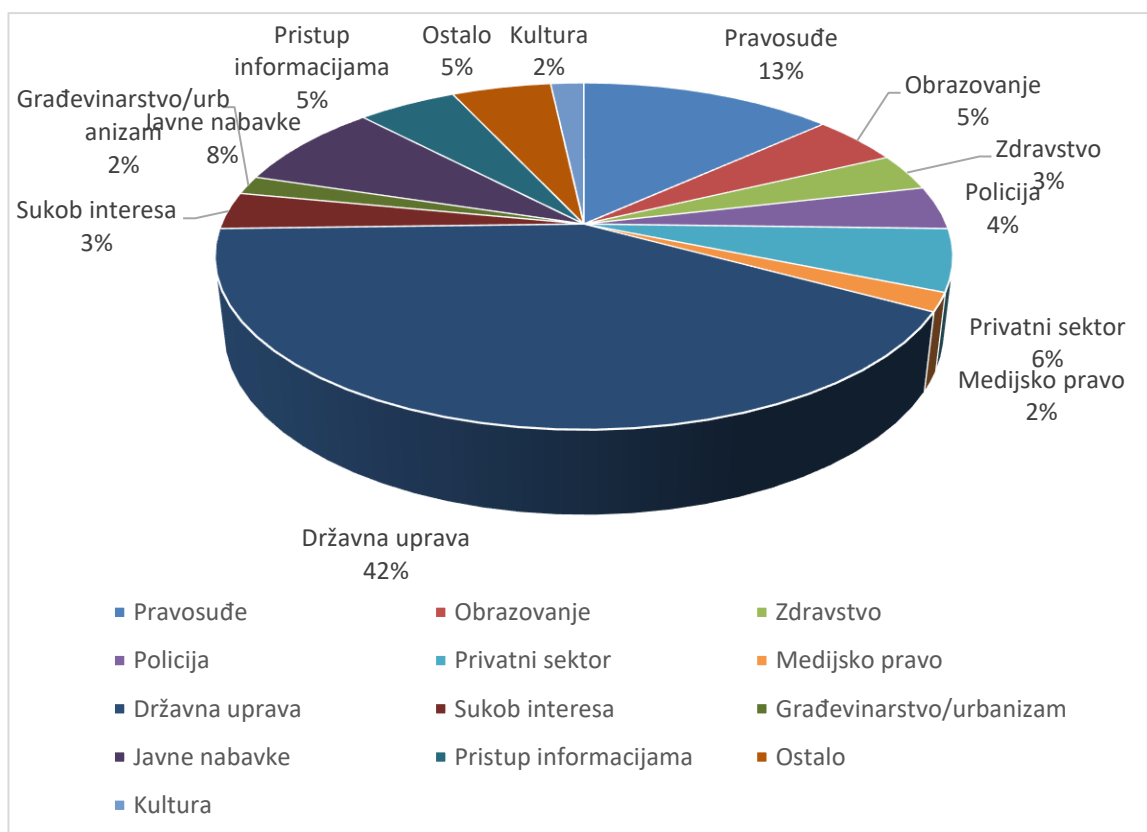
Lokalitet prijava	
Grad	119 (69%)
Manje opštine	46 (26%)
Selo	5 (3%)
Nepoznat	3 (2%)
Ukupno	173

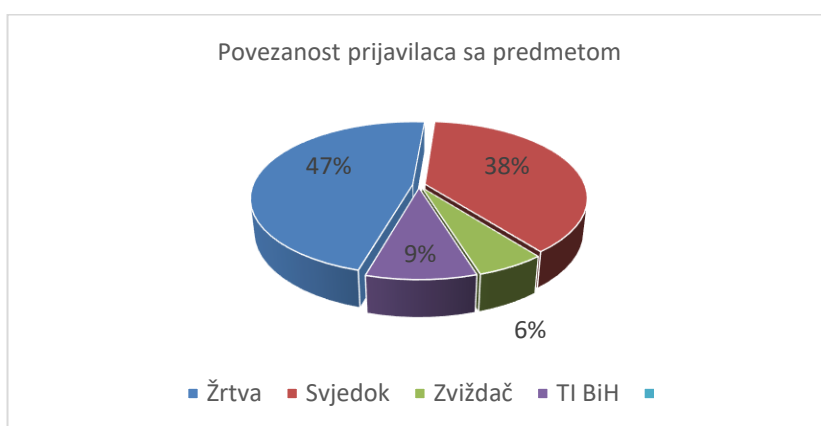
Metod prijema prijava	
Posjeta Centru	9 (5%)
E-mail (centar@ti-bih.org)	79 (46%)
Poštom	69 (41%)
TI BIH predmeti	16 (8%)
Ukupno	173

Prijave na sektore	
Pravosuđe	23 (13%)
Obrazovanje	8 (5%)
Zdravstvo	6 (4%)
Policija	7 (4%)
Privatni sektor	10 (6%)
Medijsko pravo	3 (2%)
Državna uprava	72 (42%)
Sukob interesa	6 (4%)
Gradjevinarstvo/urbanizam	3 (2%)
Javne nabavke	14 (8%)
Pristup informacijama	9 (5%)
Kategorija ostalo	9 (5%)
Kultura	3 (2%)
Ukupno	173

Povezanost prijavitelaca sa predmetom	
Žrtva	81 (47%)
Svjedok	66 (38%)
Zviždač	10 (6%)
TI BiH	16 (9%)
Ukupno	173

POZIVA NA LINIJU: 0800 55555

1192

OPIS PREDMETA PO SEKTORIMA

PRAVOSUDNE INSTITUCIJE (23 predmeta u 2019.g. ili 13%)

Sektor pravosuđa se već godinama unazad ističe po broju prijava, a u protekloj godini građani su u najvećem broju slučajeva isticali **primjedbe na neprofesionalan rad sudija**, ili na njihovo nekorektno postupanje i nepravilnu primjenu procesnih instituta. Jedan broj prijava se odnosio na **dužinu trajanja sudskih postupaka** ili na povredu prava na suđenje u razumnom roku. Prijavioci su se često interesovali na koji način se podnose disciplinske prijave protiv sudija i/ili tužilaca, kao i da li postoje rokovi za postupanje po njihovim prijavama. U svim ovim predmetima TI BiH je uputio građane na Ured disciplinskog tužioca (UDT), a u pojedinim predmetima je i sam podnosio prijave po prethodnoj ocjeni osnovanosti iznijetih navoda. Po jednoj prijavi TI BiH od ranije, pokrenut je disciplinski postupak protiv **glavnog tužioca Kantonalnog tužilaštva Tuzlanskog kantona Tomislava Ljubića** koji je izdavao poslovni prostor advokatima. Postupak je u toku, i trenutno se čeka na prvostepenu disciplinsku odluku. Građanima su dostavljeni i pravni savjeti u vezi sa primjenom procesnog instituta **izuzeće sudija** u parničnom postupku, a uglavnom su to bili upiti u vezi sa relativnim razlozima za izuzeće sudija kao što su pretpostavljeno prijateljstvo sa strankom u postupku, daljnji rodbinski ili komšijski odnosi. Zanimljiva je prijava protiv sudinice koja je prema navodima iz pritužbe zloupotrebila datu punomoć svojih sustanara koje je zastupala, te je donijela odluku protivno njihovim interesima i bez njihovog pristanka. Ista sudija je prema iznijetim navodima koristila svoj autoritet i poziciju sudije u postupku pred upravnim organom. TI BiH je navode na postupanje dostavio UDT-u, ukazujući na neke od mogućih počinjenih disciplinskih prekršaja (upuštanje u dužnosti koje su nespojive sa dužnostima sudije, ponašanje van suda koje šteti ugledu sudijske funkcije, itd.).

Povećan je broj predmeta u kojima su građani zahtijevali od TI BiH da uzme pasivno učešće u postupcima koje vode (i krivične i građansko-pravne prirode) kroz **monitoring**, ili prisustvom svojih posmatrača na suđenjima. U ovim predmetima zbog nedostatka kapaciteta TI BiH nije mogao izaći u susret građanima, ali je izrazio interesovanje kod sudova za pojedine predmete, pa je tako u jednom predmetu od suda zatraženo pojašnjenje o dinamici zakazivanja glavnog pretresa, kao i informacije o preduzetim mjerama za obezbjeđenje prisustva optuženog. Sve informacije su potom dostavljene građanima, te dodatno pojašnjene. Novina je da su se TI BiH sa istim zahtjevom za učešće u vidu monitoringa obraćali i advokati. Koliko su ozbiljne prijave u sektoru pravosuđa, gdje su prijavioci najčešće u statusu žrtve, najbolje pokazuje primjer stranke koja vodi postupak za naknadu štete pred žalbenim sudom, pred kojima je urgirala i rješavanje po svojoj žalbi, da bi postupajuća sudija u odgovoru istakla da taj predmet gotovo izvjesno neće biti riješen ni u 2020. godini (žalba je izjavljena u decembru 2017. godine). Zakonom određeni rokovi za postupanje drugostepenog suda u žalbenom postupku su instrukcionog karaktera, ali bez obzira na to ovakav primjer gdje se stranci daje do znanja da njen predmet neće biti riješen duži vremenski period ilustruje poraznu neefikasnost u radu domaćeg pravosuđa. TI BiH je stranci pomogao u sastavljanju urgencija, te joj ukazao na praksu Evropskog suda za ljudska prava kod povrede suđenja u razumnom roku. Stranka trenutno razmatra podnošenje apelacije Ustavnom sudu BiH.

TI BiH je podnio krivičnu prijavu protiv **Ibrahima Bubića**, predsjednika **Opštinskog suda u Živicama** jer je protivno odredbama o nespojivosti državnih službenika na mjesto službenice u sudskoj upravi postavio **Ivanu Kulić** koja je u vrijeme postavljanja obavljala i dužnost ministarke pravosuđa i uprave u Vladi Tuzlanskog kantona. Ministarska funkcija je prema Zakonu o državnoj službi nespojiva sa mjestom državnog službenika, te tako postoje osnovi sumnje da je Bubić počinio krivično djelo **Povreda ravnopravnosti građana u zapošljavanju** i/ili krivično djelo **Zloupotrebu položaja ili ovlašćenja** jer je kao sudija iskoristio svoj službeni položaj ili ovlašćenje da ministarki Ivani Kulić pribavi korist u vidu zasnivanja radnog odnosa. Kulić je baš u to vrijeme trebalo da prestane sa

obavljanjem ministarske funkcije. Tužilaštvo Tuzlanskog kantona je donijelo naredbu da se istraga neće sprovoditi, a postupajuća tužiteljka je prvo dostavila samo obavijest o naredbi. Tek po insistiranju TI BiH, tužiteljka je dostavila i naredbu sa razlozima kojima se vodila u donošenju odluke. Naime, tužiteljka je zaključila da ne postoje zakonske smetnje da se na mjesto državnog službenika postavi lice koje je istovremeno i ministar/ka pravosuđa i uprave. Tužiteljka ne spori činjenice iz prijave, ali zaključuje da nisu postojale zakonske prepreke za opisano postupanje predsjednika suda. TI BiH je izjavio pritužbu na naredbu o nesprovođenju istrage u kojoj je istakao da se tužiteljka uopšte nije upustila u razmatranje odredbi o nespojivosti i sukobu interesa državnih službenika iz Zakona o državnoj službi TK, te da se nije razmatrala okolnost da se u ovom slučaju radilo o ministarki pravosuđa i uprave čije ministarstvo osigurava sredstva za rad odnosnog suda, učestvuje u izradi budžeta kantonalnih i opštinskih sukoba, i nadzire rad sudova. To sve ukazuje na sukob interesa koji je ovdje postojao i nespojivost dužnosti na koju je TI BiH od početka ukazivao.

OBRAZOVANJE (8 slučajeva u 2019.g. ili 5%)

Prijave na sektor obrazovanja odnosile su se na postupke zapošljavanja, ali i na nezakonite prakse zaključivanja ugovora na određeno vrijeme. TI BiH je u posjedu dopisa Agencije za razvoj visokog obrazovanja i osiguranja kvaliteta (Agencija) na kojem se nalazi spisak visokoškolskih ustanova koje nisu prošle postupak akreditacije, a osnovane su prije pet ili više godina. Agencija u dopisu navodi da je informaciju prosljedila ministarstvima obrazovanja i inspekcijskim organima radi preduzimanja daljnjih mjera. TI BiH je tragom ovog dopisa zahtijevao informacije o postupanju ministarstava obrazovanja/inspekcijskih organa po dopisu Agencije, ali je utvrđeno da informacija nije dostavljen svim organima.

U oblasti visokog obrazovanja kao primjer nepoželjne prakse izdvaja se **Orijentalni institut** koji prema prijavama više lica nikada nije obavijestio učesnike javnog konkursa o rezultatima konkursa za izbor na radna mjesta asistenata i stručnih saradnika na Univerzitetu u Sarajevu po programu 150+. TI BiH je informacije o konkursu dobio po zahtjevu tek poslije tri mjeseca, i po urgiranju da se one dostave. Kandidati su isticali da nikada nisu bili obaviješteni o rezultatima, i da su potpune informacije dobili kada ih je dostavila naša organizacija, dok je institut tvrdio da ih je obavijestio telefonskim putem da mogu izvršiti uvid u rezultate. Posebni uslovi u konkursu nisu bili jasno precizirani, što je zbunjivalo kandidate, već se samo navelo da su to „drugi uslovi predviđeni „opštim aktima organizacionih jedinica Univerziteta u Sarajevu.“ Prijave su podnesene resornom Ministarstvu, prosvjetnoj inspekciji i Ombudsmanu koji su svi ispitali iznijete navode u predmetu koji karakteriše upadljiva netransparentnost u radu obrazovne ustanove. Tek po insistiranju TIBiH-a i po ponovljenim inspekcijskim nadzorima, oba prijavljena konkursa na Orijentalnom institutu su poništena u dijelovima u kojima su uočene nepravilnosti. Međutim, Orijentalni institut je ostao istrajan u svojoj namjeri da konkurse ponovo sprovede na nezakonit način i izabere lica čiji je izbor od početka bio sporan (u smislu uslova koje ne ispunjavaju), te je TIBiH jednoj zainteresovanoj stranci u ovom postupku sastavio tužbu u postupku zaštite prava iz radnog odnosa. TI BiH je podnio i krivičnu prijavu **Kantonalnom Tužilaštvu Kantona Sarajevo** ukazujući na samovolju organizacione jedinice Univerziteta, uprkos nalazima Ministarstva, Ombudsmana, Inspekcije i TI BiH. U prijavi je naglašeno da je sve vrijeme tražen način da se primi kandidatkinja koja ne ispunjava uslove konkursa.

ZDRAVSTVO (6 slučajeva u 2019.g. ili 4%)

TI BiH je tokom 2019. godine primio šest prijavi koje su se odnosila na oblast zdravstva, ali su se prijave izdvajale po težini iznijetih navoda. U jednom slučaju prijavioc se interesovao kako prijaviti doktoru koja je zahtijevala mito, i to, prema navodima iz prijave, za informaciju o vrsti lijeka kojeg je neophodno primijeniti u terapiji. Prijaviocu je objašnjeno da svoju prijavu može podnijeti direktno zdravstvenoj ustanovi, ali i Tužilaštvu jer zahtijevanje poklona ili druge koristi za sebe ili drugog predstavlja krivično djelo **Primanje mita**.

Druga prijava u sektoru zdravstva koja se izdvojila po svojoj ozbiljnosti je prijava građanina koji nije bio zadovoljan bolničkim tretmanom, i koji je ukazao na nesavjesno liječenje bliskog člana porodice, uslijed čega je nastupila smrt pacijenta. Prijaviocu su predočene mogućnosti pravne zaštite u građansko-pravnom sporu, ali i mogućnost podnošenja krivične prijave. U dostavljenom mišljenju prijaviocu su objašnjene okolnosti u vezi sa krivičnim djelom **Nesavjesno pružanje ljekarske pomoći** koje se odnosi na situaciju kada se ljekar pri pružanju ljekarske pomoći ne pridržava pravila zdravstvene struke, pa time prouzrokuje znatnije pogoršanje zdravstvenog stanja pacijenta. Kao izvršioци ovo krivičnog djela mogu se pojaviti i drugi zdravstveni radnici, a teži oblik se vezuje upravo za smrt pacijenta.

Pravilnik o prevenciji borbe protiv korupcije **Univerzitetskog kliničkog centra RS (UKC RS)** predviđa mogućnost podnošenja prijave korupcije, pa je TI BiH zahtijevao od UKC RS informaciju o broju prijava korupcije zaprimljenih u 2018. godini, kao i informaciju o predmetima u kojima UKC RS dalje postupao, u smislu podnošenja krivičnih prijava ili preduzimanja drugih mjera. UKC RS je u odgovoru istakao da nisu primili nijednu prijavu na svoju elektronsku adresu. Odgovor je znakovit iz više razloga jer i iskustvo TI BiH pokazuje da se građani rijeđe odlučuju prijaviti korupciju u zdravstvenom sektoru nego u drugim sektorima, da imaju izraženo nepovjerenje u interno podnošenje prijava, te da čak i kad podnesu prijave olako odustaju od upotrebe daljnjih pravnih sredstava.

POLICIJA (7 slučajeva u 2019.g ili 4%)

Prijave iz sektora policije odnosile su se na neprofesionalno postupanje policijskih službenika, prekomjernu upotrebu sile, ali i na zahtijevanje mita u jednom predmetu. TI BiH je dobio anonimnu prijavu lica koje je tvrdilo da mu je kao stranom državljaninu prilikom prijave boravka u policijskoj stanici tražen mito. Lice je dostavilo samo prezime postupajućeg službenika, a Ministarstvo unutrašnjih poslova RS (MUP RS) je po sprovedenoj unutrašnjoj kontroli poslije dva mjeseca zaključilo da podneseni navodi nisu potvrđeni.

TI BiH je podnio krivičnu prijavu **Okružnom javnom tužilaštvu u Banjaluci** protiv policijskih službenika koji su građanima Banjaluke, prepoznatim kao članovima i podržavaocima neformalne grupe **Pravda za Davida (PZD)**, branili slobodu kretanja u i oko porte hrama, prekoračivši time svoja službena ovlaštenja. U prijavi se navodi da postoje osnovi sumnje da su policijaci na ovaj način počinili teži oblik krivičnog djela **Povreda ravnopravnosti građana** i/ili krivično djelo **Zlostavljanje, mučenje i drugo neljudsko i ponižavajuće postupanje**. Uz prijavu su dostavljeni i video snimci.

U još jednom predmetu koji se odnosi na neformalnu grupu građana PZD, a koji bi se mogao okarakterisati kao predmet tzv. strateškog parničenja, TI BiH je za sedam lica kojima su policijaci ograničili slobodu kretanja (više dana uzastopce, na isto mjesto i u isto vrijeme) sastavio **zahtjev za zaštitu sloboda i prava pojedinaca zajamčenih Ustavom**, i to protiv **direktora Policije RS Darka Čuluma**. U zahtjevu se isticalo da su policajci nezakonito i neproporcionalno primijenili ovlaštenje u vezi sa **privremenim ograničenjem slobode kretanja**, a da je ovim radnjama rukovodio direktor Policije, čime su podnosioci spriječeni i ograničeni u uživanju njihovih osnovnih prava i sloboda, i to **slobode misli i opredjeljenja, savjesti i uvjerenja**, kao i javnog izražavanja mišljenja, zatim, **jednake zaštite svojih prava u postupku pred sudom i drugim državnim organom i organizacijom, i prava na slobodu kretanja**. Prema **Zakonu o upravnim sporovima**, o zahtjevu odlučuje **Okružni sud**, i to u **hitnom postupku**. Okružni sud u Banjaluci je odbio zahtjev poslije više od šest mjeseci, i nakon više urgencija podnosilaca i TI BiH, podnijetih kako postupajućoj sudiji, tako i predsjednici suda. Sud je TI BiH i Helsinškom parlamentu građana Banjaluka odbio **zahtjev za učešćem u svojstvu umješača** na strani podnosilaca zahtjeva, a dok se još odlučivalo o zahtjevu umješača sudija nije dopustila TI BiH niti uvid u predmet.

TI BiH je za podnosiocе zahtjeva sastavio zahtjev za vanredno preispitivanje sudske odluke, a o kojem će odlučivati **Vrhovni sud Republike Srpske**. Okružni sud u Banjaluci je zauzeo stav da se direktor Policije ne može smatrati odgovornim jer podnosioci zahtjeva nisu dokazali da postoji njegovo

direktno naređenje, te da su podnosiocima osnovna prava bila uskraćena u skladu sa zakonom, i to ne kao građanima, već kao članovima grupe PZD. Sud je stao na stanovište da je to bilo opravdano jer postoji dopis crkvene opštine koja se žalila na njihovo ponašanje, kao i prekršajni nalozi protiv nekih od njih. TI BiH je u zahtjevu Vrhovnom sudu podsjetio sud da je ograničenje slobode kretanja protiv ovih lica trajalo više dana, da je tim aktivnostima morao rukovoditi direktor policije (shodno svojim zakonskim ovlašćenjima), da svako ograničenje osnovnog prava, kao što je pravo na slobodu kretanja, prema praksi Evropskog suda za ljudska prava mora biti ne samo **zakonito**, već **preduzeto radi ostvarenja nekog od legitimnih ciljeva** (razloga nacionalne bezbjednosti, javne sigurnosti, očuvanja javnog poretka, sprečavanje kriminala, zaštitu zdravlja, zaštitu morala i radi zaštite prava i sloboda drugih lica) i **neophodno u demokratskom društvu**. TI BiH je u svojoj argumentaciji insistirao da nijedno od tih uslova nije ispunjeno, da se radi o dokumentovanom i flagrantnom kršenju prava na slobodu kretanja iz političkih razloga protiv određenih lica, i to zbog njihove pretpostavljene pripadnosti grupi PZD. U ovom predmetu je zabilježeno više nepravilnosti u radu Okružnog suda u Banjaluci (onemogućavanje uvida u spis predmeta, sumnje na neurednu dostavu, itd.), ali najviše brine nesenzibiliziranost sudova na ljudskopravaške predmete u kojima se odlučuje o osnovnim pravima i slobodama. Podsjećanja radi, Okružnom sudu u Banjaluci je trebalo **više od šest mjeseci** da odluči u predmetu **hitnog karaktera** protiv direktora Policije RS, uprkos svim urgencijama.

PRIVATNI SEKTOR (10 slučajeva u 2019.g. ili 6 %)

Kao i ranijih godina, najveći broj prijava na privatni sektor bio je vezi s pravima iz radnog odnosa. Zaposlene u privatnom sektoru interesovala su njihova prava u slučaju **otkaza ugovora o radu od strane poslodavca**, pravo na korišćenje **(ne)plaćenog odsustva**, način pokretanja **sudske zaštite**, i **rokovi** kod sudske zaštite, itd. U svim ovim predmetima TI BiH je za građane pripremio pravne savjete, a najčešće uočena nepravilnost ticala se neispoštovane procedure kod otkaza ugovora o radu od strane poslodavca. U pojedinim predmetima, TI BiH je upućivao građane na inspekcijske organe, ili je za njih sastavio prijave. Takođe, jednoj radnici TI BiH je pružio pravnu pomoć u vezi sa dodjeljenim iznosom odštete uslijed **povrede na radu**. Po žalbi i pripremljenoj argumentaciji koju je sastavio TI BiH, radnica je zaključila povoljniji sporazum o vansudskom poravanju u vezi sa odštetnim iznosom.

MEDIJSKO PRAVO (3 slučaja u 2019.g. ili 2%)

Dva predmeta iz oblasti medijskog prava odnosila su na zaštitu od klevete, a građani su od TI BiH zatražili pravna mišljenja u vezi sa sudskom zaštitom. Jedan slučaj se odnosio na izjavljivanje vanrednog pravnog lijeka u sporu gdje je prijaviteljka tužena i osuđena za klevetu, te je zamolila za mišljenje o osnovanosti njene argumentacije. U drugom slučaju, građanin se zanimao na koji način se može zaštititi od neprofesionalnog izvještavanja javnog medijskog servisa, te su predočena moguća pravna sredstva (podnošenje prigovora/zahtjeva za ispravku i mogućnost pokretanja sudskog spora).

Jedan predmet odnosio se na slučaj novinarku koju su interesovali načini zaštite u slučaju kada je zbog profesionalnog angažmana izložena proganjanju i govoru mržnje. TI BiH je novinarki sastavio odgovor, uputio je na organe unutrašnjih poslova, i stavio se na raspoloaganje u slučaju da se odluči na pisanje krivične prijave jer opisane okolnosti upućuju na dva moguća krivična djela: **Proganjanje i Javno izazivanje i podsticanje nasilja i mržnje** (što je zapravo inkriminisanje govora mržnje).

DRŽAVNA UPRAVA (72 slučaja u 2019.g. ili 42%)

Prijave na sektor državne uprave i dalje su najčešće, a građani se žale najviše na neefikasan rad organa uprave, uočene nepravilnosti u postupcima zapošljavanja (sumnje na nepotizam, stranačko zapošljavanje i sl.), ali i na pojavu falsifikovanih diploma. Povećan je broj prijava koje su uputili sami državni službenici i drugi uposlenici u javnoj upravi koji su se uglavnom žalili na svoj radno-pravni status, prakse diskriminacije/mobinga i profesionalnu degradaciju koju su iskusili nakon što su ukazivali na nezakonitosti u radu. U ovim slučajevima, TI BiH je dostavljao prijaviocima pravne savjete

ili mišljenja, te ih upućivao na druge organe (u prvom redu na Ombudsmana ili na ostvarivanje prava putem sudske zaštite). Zaposleni u javnoj upravi se mnogo češće odlučuju na pokretanje postupaka sudske zaštite od zaposlenih u privatnom sektoru, što je vjerovatno zbog toga što im propisi garantuju veći opseg prava. Ipak, u nekoliko slučajeva, gdje su zaposlenici u javnoj upravi doživjeli profesionalnu degradaciju zbog prijave protiv pretpostavljenog/ih, oni nisu bili zaštićeni pred institucijama kao uzbunjivači. U Federaciji BiH još nije donijet zakon koji ovim licima garantuje posebnu zaštitu, dok u jednom slučaju, gdje se radilo o zaposleniku na državnom nivou vlasti, Agencija za koordinaciju i prevenciju borbe protiv korupcije (APIK) je dosta strogo cijenila osnovanost zahtjeva za dodjeljivanje statusa zaštićenog prijavioca.

Zabilježeni su i upiti u vezi sa ostvarivanjem prava iz penzijsko-invalidskog osiguranja gdje su građani tražili pojašnjenja pojedinih instituta, poput prava za slučaj invalidnosti ili ih je interesovao način obračuna penzije. TI BiH je za jednu stranku sastavio apelaciju **Ustavnom sudu BiH** u sporu koji se odnosi na pravo na ostvarivanje starosne penzije. Okružni sud u Banjaluci je prvo usvojio tužbu ovog sada apelanta i naložio **Fondu za penzijsko-invalidsko osiguranje** (Fond) da donese novi upravni akt uvažavajući pravno shvatanje suda. U svom shvatanju sud je utvrdio da upravni organ čiji se akt pobijao (Fond) nije pravilno primijenio propise, te da Fond u svom aktu nije priznao **poseban staž** koji da je pravilno računao apelant bi ostvario uslove za srazmjernu starosnu penziju. Vrhovni sud RS je zatim preinačio presudu i zauzeo potpuno drugačiji stav u svojoj odluci. Spor se vodi oko načina računanja posebnog staža licima koji su bili borci. **Zakon o penzijskom i invalidskom osiguranju** predviđa na jednom mjestu poseban staž u dvostrukom trajanju, dajući to pravo i borcima-pripradnicima Vojske Republike Srpske, što upravo jeste lice koje je prinuđeno bilo podnijeti apelaciju. Ono što je posebno porazno je to da se ovom licu o pravu na ostvarivanje penzije odlučuje još od **2012. godine**, kada je prvi put podnio zahtjev Fondu. Praksa Evropskog suda za ljudska prava je na stanovištu da se postupci u vezi sa ostvarivanjem prava na penziju imaju smatrati prioritarnim i hitnim.

TI BiH je naročitu pažnju posvetio slučaju sumnje na **falsifikovanu diplomu**. Prijavu je podnio građanin koji je podijelio svoja saznanja o radnici **Poreske uprave Republike Srpske (PU RS)** za koju se sumnja da je falsifikovala diplomu srednje škole. U svojim saznanjima prijavioc je istakao da je stvar prijavio inspeksijskim organima, ali da nije dobio nikakvu povratnu informaciju i da još ništa nije preduzeto. TI BiH je slučaj ponovo prijavio Inspekciji, te je zahtijevao dostavu povratnih informacija. Inspeksijski organi su vanrednom inspeksijskom kontrolom utvrdili da se prijavljena radnica ne nalazi u evidenciji srednjoškolskog centra čiju je diplomu i svjedočanstvo priložila PU RS. Stvar je dalje prosljeđena organima unutrašnjih poslova, a PU RS je u posljednjem dopisu obavijestio TI BiH da će preduzeti mjere protiv službenice s ciljem prestanka radnog odnosa. TI BiH se i dalje interesuje za predmet kod Policije, a zanimljivo je da PU RS tvrdi da nije bio obaviješten o konačnim rezultatima inspeksijskih provjera i da su informaciju da je sporna diploma zaista falsifikat saznali tek iz dopisa TI BiH. Slučaj ukazuje na nepostojanje službene saradnje i razmjene informacija između organa uprave pri provjeri diploma.

U 2019. godini još nekoliko predmeta se izdvaja zbog pozitivnog ishoda. TI BiH je dobio anonimnu prijavu da se u Unsko-Sanskom kantonu ustalila **netransparentna praksa doznačavanja novca iz budžeta kantona prema devet udruženja invalida okupljenih u neformalnu grupu**, ne ostavljajući mogućnost drugim udruženjima invalida da uopšte apliciraju za sredstva sa granta neprofitnim organizacijama-invalidskim udruženjima. Opisana praksa se provodi bez javnog poziva, i to duže od deset godina, prema navodima iz prijave. TI BiH se obratio Ministarstvu zdravlja, rada i socijalne politike USK (Ministarstvo) ukazujući na uočene nepravilnosti, a Ministarstvo je odgovorilo da je dopise TI BiH prosljedilo kantonalnoj budžetskoj inspekciji i kantonalnom pravobraniocu, te su izrazili spremnost da regulišu postupak dodjele sredstava na zadovoljstvo svih udruženja osoba sa invaliditetom. Ovo Ministarstvo je uputilo akt prema Ministarstvu finansija USK zahtijevajući da se putem Zakona o izvršavanju Budžeta USK za 2019. godinu uvrsti odredba prema kojoj će se raspoređivanje sredstava od sada provoditi putem **javnog oglašavanja**. Budžetska inspekcija je

informisala TI BiH da inspektorima nije omogućena kontrola i budžetski nadzor utroška dodjeljenih sredstava udruženjima okupljenim u neformalnu grupu, te da je zbog sumnje na protivpravne radnje, nezakonito i nenamjensko trošenje sredstava upućena **prijava kantonalnom tužilaštvu** na dalje postupanje.

U još jednom predmetu, poslije obraćanja TI BiH Inspekciji, poništen je konkurs, i to u **Opštini Kalinovik** koja je u sklopu **Programa podrške zapošljavanja mladih** javnim konkursom na mjesto pripravnika zahtijevala isključivo teologa. Upravo to lice je na kraju i zaposleno. TI BiH je isticao da niti zakon, niti drugi propisi ne dopuštaju da za pripravnika može biti zaposlen samo teolog. Inspekcija je poništila konkurs i naložila poništenje ugovora.

SUKOB INTERESA (6 slučajeva u 2019.g. ili 4%)

Predmete iz oblasti sukoba interesa karakteriše to što institucije nisu htjele postupiti niti po jednoj prijavi, te su uvijek pronalazili izgovor za svoje nedjelovanje. Posebno zabrinjava tumačenje Republičke komisije za utvrđivanje sukoba interesa u organima vlasti Republike Srpske koja se u nekoliko navrata na sve načine trudila iznaći razloge da ne primjenjuje važeće zakonske odredbe.

U dva slučaja TI BiH je podnio prijavu protiv lica koji su istovremeno **narodni poslanici** i obavljaju funkciju **v.d. izvršnog direktora (Slavko Gligorić-Željeznice Republike Srpske i Dragan Čavić-Elektrokrajina)**. **Zakon o sprečavanju sukoba interesa u organima vlasti Republike Srpske** je ovdje nedvosmislen, te predviđa da izabrani predstavnici ne mogu u vrijeme dok vrše javnu funkciju i tri mjeseca nakon prestanka javne funkcije biti članovi nadzornog odbora ili direktori javnih preduzeća. Zakon ne pravi razliku između direktora i vršioca dužnosti direktora. Republička komisija za utvrđivanje sukoba interesa u organima vlasti Republike Srpske (Komisija) je u oba slučaja obustavila postupak utvrđivanja sukoba interesa, pod obrazloženjem da se radi o vršiocima dužnosti, što predstavlja funkciju privremog trajanja (ili imenovanje na kraći period). U slučaju Dragana Čavića Komisija je zaključila i da je Elektrokrajina zavisno preduzeće u sistemu javnog preduzeća Elektroprivreda RS, te da kao niži oblik organizovanja nije javno preduzeće u punom kapacitetu.

TI BiH je Nadzornom odboru (NO) Javnog preduzeća Elektroprivreda Republike Srpske prijavio **Luku Petrovića** kojeg je ovaj odbor imenovao na mjesto v.d. generalnog direktora. Petrović istovremeno obavlja funkciju generalnog sekretara političke partije **Savez nezavisnih socijaldemokrata**, koja predstavlja izvršnu funkciju u stranci. Podsjećanja radi, **Zakon o javnim preduzećima Republike Srpske** jasno propisuje **nespojivost funkcija**, odnosno da za člana uprave preduzeća ne može biti imenovano lice koje obavlja izvršnu funkciju u političkoj stranci. NO je samo kratko odgovorio da su sva imenovanja u Elektroprivredi Republike Srpske vršena u skladu sa pozitivnim zakonskim propisima.

TI BiH je Komisiji prijavio i **Milenka Vićanovića** koji je narodni poslanik i direktor javnog preduzeća Komunalac a.d. Bijeljina. Komisija je odbacila inicijativu TI BiH kao neosnovanu uz obrazloženje da je Vićanović direktor lokalnog javnog preduzeća, ta da Zakon u tom slučaju predviđa da su u sukobu interesa samo lokalni funkcioneri. Zakon, istina, predviđa sukob interesa za izabrane predstavnike, nosioce izvršnih funkcija i savjetnike u jedinicama lokalne samouprave samo u odnosu na javna preduzeća koje je osnovala jedinica lokalne samouprave, ali ne postavlja takvo ograničenje za izabrane predstavnike na republičkom nivou. Komisija je na osnovu analogije zaključila da su narodni poslanici u sukobu interesa u slučaju javnih preduzeća samo onda kada se radi o preduzećima na republičkom nivou, što se nigdje izričito ne predviđa. Na ovaj način Komisija je dodatno suzila primjenu postojećeg zakona o sukobu interesa, koji se ionako odnosi na uzak krug lica i mogućih situacija.

Prijavilac se obratio TI BiH sa sumnjom na sukoba interesa, odnosno **nespojivosti funkcija Nenada Nešića**, v.d. direktora JP „Puteva RS“ d.o.o. Banja Luka i **zastupnika u Predstavničkom domu Parlamentarne skupštine BiH**. TI BiH se sa obratio Komisiji za odlučivanje o sukobu interesa BiH koja

još nije postupala po dostavljenoj prijavi, kao i Nadzornom odboru JP „Putevi Republike Srpske“ d.o.o. Banja Luka koji se proglasio nenadležnim dok Komisija ne sprovede proceduru utvrđivanja postojanja sukoba interesa

KULTURA (3 slučaja u 2019.g. ili 2%)

TI BiH je u 2019. godini postupao i u nekoliko predmeta koji se odnose na oblast kulture, a uglavnom su to bile sumnje na neregularnosti u kulturnim ustanovama. U jednom slučaju, TI BiH je pružajući pravnu podršku nezadovoljnoj stranci utvrdio da je ministarka prosvjete i kulture više puta imenovala vršioca dužnosti direktora **Narodne biblioteke Gacko** na vremenski neograničen period, suprotno propisima koji nalažu da su privremena imenovanja moguća na period do najviše dva mjeseca, i to bez ponavljanja. TI BiH je o ovoj praksi obavijestio i Okružni sud u Banjaluci u upravnom sporu koji se vodio povodom ovog pitanja, a Ministarstvo prosvjete i kulture je na kraju konačno sprovelo postupak javne konkurencije.

TI BiH je prijavio **Ministarstvu kulture i sporta Kantona Sarajevo** (Ministarstvo) da je direktor **JU Kamerni teatar 55 Emir Hadžihafizbegović** angažovao predsjednika **Pjera Žalicu** na osnovu ugovora o autorskom djelu u vrijeme dok je isti obavljao dužnost člana i predsjednika Nadzornog odbora (NO). U konkretnom slučaju se ispostavlja da su ugovor o autorskom djelu u vezi sa radom Kamernog teatra 55 (režija pozorišnog djela) zaključili direktor ustanove kao organ rukovođenja i predsjednik NO (u ugovoru naznačen u svojstvu autora). U principima djelovanja Zakona o sukobu interesa u organima vlasti u Federaciji Bosne i Hercegovine navodi se da nosioci izvršnih funkcija ne smiju koristiti javnu funkciju za ličnu dobit lica koje je sa njima povezano. Izabrani funkcioneri, nosioci izvršne funkcije i savjetnici ne smiju biti ni u kakvom odnosu zavisnosti prema licima koja bi mogla uticati na njihovu objektivnost. Ministarstvo je tek nakon sedam mjeseci od ponošenja prijave (i dodatnog interesovanja) odgovorilo da nisu utvrdili nezakonitosti u prijavljenom slučaju.

TI BiH je stvar prijavio i **Uredu za borbu protiv korupcije i upravljanje kvalitetom Kantona Sarajevo** koje je odgovorilo da **Tužilaštvo Kantona Sarajevo** već radi na ovom predmetu po sličnim navodima. Tužilaštvo je donijelo naredbu o nesprovođenju istrage po anonimnoj prijavi uposlenika JU Kamerni teatar 55 zaključujući da ne postoje zakonske smetnje da direktor ustanove i predsjednik NO zaključuju ugovore o autorskom djelu, i da član NO prima za to naknade. Tužilaštvo se nije upuštalo u procjenu drugih okolnosti, u vezi sa mogućim zloupotrebama položaja ili ovlašćenja radi sticanja koristi dva lica koja se nalaze u upravljačkim strukturama iste ustanove

PRISTUP INFORMACIJAMA (9 slučajeva u 2019.g ili 5%)

TI BiH je i u 2019. godini bio prinuđen podnijeti tužbe protiv javnih organa koji uporno odbijaju odbiti pristup traženim informacijama. Pored toga, TI BiH je pružao pravnu pomoć novinarima i drugim organizacijama civilnog društva sastavljajući za njih zahtjeve, žalbe (dopune žalbi) i tužbe u postupcima za ostvarivanje prava na pristup informacijama. Posebno je zanimljiv bio slučaj u kojem je jedna ustanova visokog obrazovanja protivno propisima pokušala novinaru naplatiti ustupljene informacije (potvrdu o završenom dodiplomskom i magistarskom studiju), i to u iznosu od čak 300 KM, a od čega su odustali nakon žalbe koju je sastavio TI BiH. U 2019. godini dobijena su i dva upravna spora koje su mediji vodili po tužbama koje TI BiH ranije za njih sastavio, a u svim slučajevima u kojima je pružena pravna pomoć novinarima oni su zahtijevali informacije o radu javnih organa koje bi prema Zakonu o slobodi pristupa informacijama morale biti javne (ugovori o djelu, iznosi plata uposlenih u javnoj upravi, informacije o subvencijama, itd.). Činjenica da je ustupanje ovih informacija povezano sa poteškoćama ukazuje samo na netransparentnost u radu javnih organa koja se jednako manifestuje na svim nivovima vlastima.

TI BiH je početkom 2019. godine podnio tužbu protiv **Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske (MUP RS)** zbog nedostavljanja **izvještaja policijskih službenika o upotrebi sile** na dane kada

su u Banjaluci bila okupljanja građana protiv policijske brutalnosti i sa ciljem izražavanja podrške porodici ubijenog studenta Davida Dragičevića. MUP RS, u svojoj odluci kojom odbija pristup informacijama, tvrdi da ne postoji javni interes kojim se može opravdati da javnost ima uvid u policijske izvještaje o upotrebi sile, iako su o kritičnim događajima kada je primjenjena sila izvještavali brojni domaći, regionalni i svjetski mediji. TI BiH je u svojoj tužbi istakao da od izvještaja o upotrebi sile zavisi eventualno pokretanje disciplinskih postupaka protiv policijskih službenika, te da u okolnostima pojačanih kritika na rad Policije i MUP-a RS u interesu je samog Ministarstva da se objave svi izvještaji. U tužbi je posebno istaknuto da su izvještaji o upotrebi sile u vezi sa brojnim tvrdnjama građana i aktivista koji su javno svjedočili da je prema njima upotrebljena prekomjerna sila, te da je pred Ombudsmanom pokrenuto više predmeta koji se tiču rada Policije RS. Presuda u ovom predmetu će biti veoma značajna jer TI BiH u dosadašnjoj bogatoj praksi u oblasti pristupa informacijama nije tražio pristup informacijama ove vrste, a najinteresantnije će biti dio u kojem će sud odvagati da li je u konkretnom slučaju javni interes prevagnuo nad nekim od mogućih izuzetaka kod pristupa informacijama.

TI BiH je u ovoj godini dobio i veliki broj presuda (**ukupno 19**) u upravnim sporovima koji su pokretani tokom ranijih godina zbog kršenja Zakona o slobodi pristupa informacijama. Najčešći razlozi vođenja ovih sporova su odbijanje institucija da uopšte primjenjuju ZOSPI, ćutanje uprave, nezakonito pozivanje na zaštitu ličnih podataka i privatnosti, nesprovođenje testa javnog interesa...

Institucije protiv kojih je TI BiH dobio sprove: Ministarstvo unutrašnjih poslova Kanton 10, Žalbeni savjet pri Savjetu ministara, Agencija za bankarstvo RS (odlukom Vrhovnog suda RS), Rudnik i termoelektrana „Gacko“ (dvije odluke), JZU Univerzitetski klinički centar RS (UKC RS), Vodovod a.d. Čelinac (i to odlukom Vrhovnog suda RS), Opština Bugojno, JP Hrvatske telekomunikacije d.d. Mostar, JKP Vodostan Ilijaš, JP Elektroprivreda BiH d.d. Sarajevo, KP Komunalac a.d. Brod, Komunalac a.d. Kozarska Dubica (odlukom Vrhovnog suda RS), KJP Sarajevo-šume d.o.o. Sarajevo, Rudnik željezne rude „Ljubija“ a.d. Prijedor (odlukom Vrhovnog suda RS), Elektrodistribucija Pale (odlukom Vrhovnog suda), Ministarstvo industrije, energetike i rudarstva, Tužilaštvo BiH, JP Televizija Sarajevo.

Kantonalni sud u Livnu donio je tako veoma bitnu presudu u kojoj se navodi da javni organi moraju dostavljati kopije putnih naloga za službena vozila i da svaka „druga odluka implicira da se radi o nesvršishodnom korišćenju vozila.“ Naime, **MUP K10** odbio je dostaviti TI BiH putne naloge za tražena vozila pod izgovorom da se radi o ličnim podacima i da je tu prevagnuo izuzetak kod zaštite privatnosti. U još jednom bitnom predmetu, **Ministarstvo spoljne trgovine i ekonomskih odnosa BiH** odbilo je dostaviti pisanu preporuku za imenovanje članova Komisije za koncesije pod obrazloženjem da ista sadrži lične podatke. Konkurs za izbor novih članova ove Komisije prate kontroverze jer isti nije okončan od 2016. g. iako je članovima Komisije istekao mandat. Sud BiH je donio presudu u korist TI BiH ističući da tražene informacije iz konkursne procedure nisu lični podaci, da su informacije u posjedu javnih organa po pravilu javno dobro, kao i da javni organi u postupcima za ostvarivanje prava na pristup informacijama prevashodno moraju primijeniti Zakon o slobodi pristupa informacijama koji ima karakter *lex specialis*-a.

TI BiH je podnio **15** tužbi zbog nedostavljanja traženih informacija u 2018. godini, a neke od tuženih institucija su: Elektroprenos BiH, Grad Banja Luka, JZU UKC RS, Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske, Zavisno preduzeće Rudnik i termoelektrana „Gacko“ (dvije tužbe), Kantonalno Tužilaštvo SBK, Federalno ministarstvo za pitanja boraca i invalida odbrambeno oslobodilačkog rata, GAS-RES d.o.o., JP BH Pošta, JP Kanalizacija i čistoća Ljubinje, MUP K10, Mješoviti holding „Elektroprivreda Republike Srpske“ Matično preduzeće Trebinje, JP Slobodna zona Šamac, Vlada FBiH, Tužilaštvo BiH, Opština Bugojno, Opština Novi Grad Sarajevo, Vodograd Prozor-Rama (podnijeli i zahtjev za vanredno preispitivanje sudske odluke nakon što je Kantonalni sud rješenjem odbacio tužbu)

Informacije koje su tužene institucije odbile dostaviti:

- informacije o dodjeli sredstava neprofitnim i drugim organizacijama;
- kopiju naredbe o nesprovođenju istrage;
- informaciju o broju presigniranih predmeta u Tužilaštvu
- informacije u vezi sa postupcima javne nabavke;
- informacije o radu javnih preduzeća (finansijski izvještaji, sastavi upravljačkih tijela, broj zaposlenih, eksterni revizorski izvještaji).
- Itd.

GRAĐEVINARSTVO-URBANIZAM (3 slučaja u 2019.g. ili 2%)

Građanska inicijativa iz Velike Kladuše se obratila Centru za pružanje pravne pomoći sa molbom za pojašnjenje građanima da li postoji obaveza plaćanja naknade za korištenje građevinskog zemljišta dok se osporene odredbe **Zakona o građevinskom zemljištu FBiH** koje regulišu predmetnu materiju ne usklade sa odlukom Ustavnog suda FBiH, te koje mogućnosti građani imaju ukoliko se jedinica lokalne samouprave ogluši na presudu i da li građani moraju platiti već poslata rješenja nakon ove presude. Stranka je poučena da se odredbe zakona za koje je Ustavni sud utvrdio da nisu u skladu sa Ustavom prestaju primjenjivati od dana objave presude u Službenim novinama, kao i na mogućnost žalbe na pristigla rješenja, te da je neizvršavanje sudske odluke predviđeno kao krivično djelo.

U drugim slučajevima građani su uglavnom zahtijevali od naše organizacije da „ubrza“ postupak rušenja bespravno sagrađenih objekata, ili su zahtijevali više informacija od opštinskih organa uprave u predmetima bespravne gradnje.

JAVNE NABAVKE (14 slučajeva u 2019.g. ili 8%)

U 2019. godini je zabilježen porast broja prijava koje se odnose na oblast javnih nabavki. Prijave su najčešće dolazile od ponuđača koji su se žalili na samovolju ugovornih organa, na nemogućnost adekvatne pravne zaštite, zatim na tehničke specifikacije koje pogoduju samo jednom ponuđaču i na fiktivno ugovorene poslove. Takođe, dio prijava su podnosili i svjedoci, odnosno zaposleni u ugovornim organima ističući nepravilnosti pri odabiru ponuda, favorizovanje određenih ponuđača, te na nepoštovanje ugovornih obaveza. TI BiH je ponuđače podučavao mogućnostima pravne zaštite, podnošenju žalbi ili u pojedinim slučajevima i tužbi za naknadu izgubljene dobiti, a u predmetima koje su prijavljivali zaposleni je istražujući slučajeve detaljnije prosljeđivao prijave nadležnim organima na postupanje, blagovremeno informišući javnost.

Ugovorni organ **Rudnik i termoelektrana „Gacko“** a.d. se u dva slična primjera izdvojio kao primjer nezakonitog postupanja u pogledu povrede prava ponuđača na pravnu zaštitu. U prvom slučaju u periodu dok je Kancelarija za razmatranje žalbi odlučivala po žalbi zainteresovanog ponuđača, ugovorni organ je pregovaračkim postupkom bez objave obavještenja ugovor dodijelio istom ponuđaču kao u prethodnom, otvorenom postupku. U drugom slučaju, tri dana nakon poništavanja postupka, u periodu u kojem teče rok za žalbu, takođe pregovaračkim postupkom ugovorni organ jedodijelio ugovor određenom ponuđaču. Ističući da nisu ostvareni uslovi za primjenu pregovaračkog postupka, i da se hitnost nikako ne smije dovesti u vezu sa ugovornim organom, TIBiH je uputio prijavu Agenciji za javne nabavke i krivičnu prijavu **Okružnom javnom tužilaštvu u Trebinju** zbog osnova sumnje na odgovornost ugovornog organa za neizvršavanje odluke Kancelarija za razmatranje žalbi (KRŽ), nezakonito davanje pogodnosti privrednim subjektima, te na zloupotrebu službenog položaja i ovlaštenja.

Postupajući po prijavi da javno preduzeće **„Sarajevoputevi“ d.d.** nikada nije sprovelo niti jedan postupak javne nabavke, TIBiH je istražio navode na Portalu javnih nabavki, izvještaje Ureda za reviziju institucija FBiH, ali i obraćajući se direktno ovom javnom preduzeću. Nakon ispitanih svih

okolnosti, upućena je prijava **Kantonalnom tužilaštvu Kantona Sarajevo** zbog osnova sumnji da je direktorka kao odgovorno lice počinila krivično djelo **Zloupotreba položaja ili ovlaštenja** nabavljajući robe, radove i usluge bez provođenja postupaka javnih nabavki (prema revizorskim izvještajima samo u 2018. su potrošena sredstva u vrijednosti od **5.319.736 KM**) i zbog osnova sumnji da su članovi Nadzornog odbora počinili krivično djelo **Nesavjestan rad u službi** povrjeđujući nekoliko propisa, i propuštajući dužnost nadzora poslovanja preduzeća na šta su obavezni po Zakonu o javnim preduzećima.

Možda najupečatljiviji primjer nepoštovanja odredbi Zakona o javnim nabavkama je primjećen kod ugovornog organa **Rudnici „Kreka“ d.o.o. Tuzla** koji je direktnim sporazumima svakodnevno nabavljao robe, radove i usluge u milionskim iznosima sa nekoliko privilegovanih ponuđača. Revozori su utvrdili da je ovaj ugovorni organ samo sa jednim ponuđačem zaključio direktne sporazume u vrijednosti **6.311.400 KM** za iznajmljivanje mehanizacije, a da je za taj iznos mogao kupiti značajan broj rudarskih mašina neophodnih za obavljanje redovnih djelatnosti rudnika. TI BiH je u ovom slučaju podnio krivičnu prijavu protiv direktora rudnika i drugih odgovornih lica **Kantonalnom tužilaštvu Tuzlanskog kantona** ističući očigledan umišljaj osumnjičenih koji su pokazali upornost u vršenju radnji jer su kao svakodnevni učesnici u raznim postupcima javnih nabavki dobro upoznati sa pravilima nadmetanja i odredbama Zakona o javnim nabavkama.

KATEGORIJA OSTALO (9 predmeta u 2019.g. ili 5%)

U kategoriji ostalo nalaze se predmeti koji nisu grupisani niti u jedan od drugih sektora, a građani, novinari ili organizacije javljali su se različitim upitima, a često su to bile molbe u vezi sa imovinsko-pravnim odnosima, naknadama ratne štete ili pitanja u kojima se tražile informacije o radu naše ili drugih organizacija. Jedan broj prijava odnosio se na potrošačko pravo, a tu je građane zanimalo kome se podnose prigovori potrošača, te na koji način.

STATISTIKA I IZDVOJENO

Tokom 2019.g. u okviru Centra TI BiH je uputio **324** dopisa nadležnim institucijama i **130** pravnih savjet/mišljenja građanima, organizacijama i medijima.

TI BiH je dobio i **3** preporuke Ombudsmana po svojim žalbama, a jedna se odnosila na predmet **Orijentalni institut** gdje su Ombudsmani naložili direktoru instituta da poništi javni konkurs za poziciju „Stručni saradnik-bibliotekar“ zaključujući da je institut bio obavezan dostaviti odluku Senata svim učesnicima konkursa, a ne samo izabranom kandidatu. Na ovaj način ostali učesnici konkursa bili su lišeni mogućnosti izjavljivanja pravnih lijekova, te su Ombudsmani zaključili da to povlači **nezakonitost konkursa** jer je izostala sudska kontrola nad radom organa uprave. TI BiH je od početka insistirao na činjenici da je predmetni konkurs netransparentno i nezakonito sproveden, a u ovom slučaju je podnesena i krivična prijava protiv rukovodstva instituta Kantonalnom tužilaštvu Kantona Sarajevo.

TI BiH je podnio **7** krivičnih prijava protiv službenih i drugih lica za krivična djela koja se mogu dovesti u vezi sa korupcijom, a najčešće prijavljeno krivično djelo je **Zloupotreba položaja ili ovlaštenja**.

Pored naprijed opisanih krivičnih prijava, TI BiH je podnio prijavu **Kantonalnom tužilaštvu Srednjobosanskog kantona** protiv direktorke **JKP VITKOM d.o.o. Vitez (VITKOM) Jasne Babić**, članova Nadzornog odbora VITKOM-a i drugih zaposlenih u ovom javnom preduzeću. TI BiH je u posjedu dokaza koji upućuju na osnove sumnje da je direktorka ovog javnog preduzeća izabrana i imenovana, iako u trenutku izbora nije riješila sukob interesa kao vijećnica opštinskog vijeća, što je bila dužna učiniti. Babić je prijavljena za krivično djelo **Ovjeravanje neistinitog sadržaja** (jer je uprkos neriješenom sukobu interesa dostavila izjavu da se ne nalazi u sukobu interesa), a protiv članova Nadzornog odbora i Komisije za izbor prijava je podnijeta zbog osnova sumnje da su počinili **Zloupotrebu položaja ili ovlaštenja** ne provjeravajući valjano ovaj i druge uslove konkursa. TI BiH je

u prijavi zahtijevao da postupajući tužilac ispita i vjerodostojnost ovjerene izjave o nepostojanju sukoba interesa u odnosu na funkciju u političkoj stranci jer prema dostupnim informacijama Babić je članica Opštinskog odbora HDZ-a BiH u Vitezu.

U 2019. godini okončan je i postupak po prijavi TI BiH protiv nepoznatih lica koji su se predstavljali kao „**Prijatelji Vlade Đajića**“ i koji su koristili brojeve telefona sa liste pacijenata agitujući za političku kandidaturu doktora Đajića. Glavni okružni tužilac Okružnog javnog tužilaštva u Banjaluci je zaključio da „samim korišćenje tuđeg broja telefona, čak i kad je uzet sa liste pacijenata, obzirom da korišćenje broja telefona nije zabranjeno, nisu ostvarena obilježja krivičnog djela koje je objavljeno“. Podsjećanja radi, TI BiH je bio u posjedu snimka koji je predat Tužilaštvu na kojem se čuje kako se prozivaju pacijenti, a lica koja su pozivala pacijente sumnjičila su se za neovlašćeno korišćenje ličnih podataka u svrhu izborne promocije.

U 2019. godini TI BiH je putem Centra vodio i nekoliko uspješnih zagovaračkih kampanje u oblasti zakonodavnih aktivnosti. TI BiH je pripremio komentare na **Nacrt Zakona o policiji i unutrašnjim poslovima** i na **Nacrt Zakona o javnom redu i miru** zahtijevajući njihovo povlačenje, posebno u spornim odredbama gdje je predlagač nastojao proširiti ovlašćenja policijskih službenika i uvesti novi prekršaj javnog reda i mira (**neovlašćeno fotografisanje i snimanje** kojim se ometa službenik dok vrši svoje dužnosti), sve na uštrb demokratskih sloboda i Ustavom zagarantovanih prava. TI BiH je svoje komentare dostavio odborima u Narodnoj skupštini RS, izložio ih na sjednicama odobra, te uputio ih priređivaču propisa – Ministarstvu unutrašnjih poslova RS (MUP RS).

Nacrt Zakona o javnom redu i miru je povučen iz zakonodavne procedure, kao i pojedine sporne odredbe policijskog Zakona, prevashodno ona na koju je TI BiH od početka ukazivao, tj. pokušaj da se protivno Zakonu o krivičnom postupku predvidi da **prikriveni istražilac** može biti bilo koje lice (a ne samo ovlašćeno službeno lice). TI BiH je smatrao da je to protivno načelu supsidijariteta koji se odnosi na posebne istražne radnje (koje imaju zaseban tretman i moraju biti definisane krivično-pravnim normama u prvom redu), da se na ovaj način zadire u demokratske slobode i da je sve u koliziji sa krivično-pravnim propisima. Prikriveni istražiocci su lica koja se u praksi mogu infiltrirati u kriminalne organizacije zarad otkrivanja krivičnih djela, te je opasan zakonodavni avanturizam predvidjeti da to mogu biti bilo koja lica, i to još u policijskom propisu koji je ostavljao potpunu diskreciju u odlučivanju policijskim strukturama. Poslije više zagovaračkih aktivnosti, sastanaka i javnih reakcija civilnog društva, većina spornih odredaba, čiji je priređivač MUP RS, je povučena.